

מוביליות חברתית-כלכלית בישראל סקירת ספרות

אורן הלר^{3,1}   גפן בן-דוד²   זויה ניסנוב¹
ירדן אבנור¹   מיכל גרינשטיין-וייס^{3,1}

צוות ג'וינט-אשלים למחקר:
נועה בן-דוד, יואב בוקעי, רוני ליאור

¹מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

²החוג לסוציולוגיה, הפקולטה למדעי החברה, אוניברסיטת חיפה

³הפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

סקירה זו הוזמנה על ידי ג'וינט-אשלים ומומנה בסיועו.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | טבת תשפ"ו | דצמבר 2025

תקציר

מוביליות חברתית-כלכלית, ובפרט הקשר בין מעמדם הכלכלי של הורים לזה של ילדיהם בבגרותם, היא אחד המדדים המרכזיים לבחינת מידת שוויון ההזדמנויות והליכודות החברתית במדינה. חברה שבה יש מוביליות גבוהה היא חברה שבה הרקע המשפחתי אינו גוזר במידה רבה את עתידו הכלכלי של הפרט, ובכך היא מאפשרת את מיצוי ההון האנושי הגלום בכלל אזרחיה. הספרות האקדמית הענפה בתחום זיהתה גורמי מפתח המשפיעים על תהליך זה, ובהם רמת ההכנסה וההשכלה של ההורים, השקעות בחינוך בגיל הרך, איכות מערכת החינוך הפורמלית, מאפייני אזור המגורים והמבנה המשתנה של שוק העבודה.

עם זאת, על אף הידע הנרחב שנצבר, הספרות עדיין מותירה שני פערי ידע מרכזיים. הפער הראשון נוגע להבנה הדינמית של התהליך: בספרות מתועדים מתאמים רבים בין משתני רקע לתוצאות עתידיות, אך חסרה תמונה בהירה המזהה את הצמתים הקריטיים לאורך מסלול החיים, ובכלל זה זיהוי הגילים והשלבים שבהם הפערים בין ילדים מרקעים שונים נפתחים ומתרחבים באופן המשמעותי ביותר. הבאת מידע זה עשויה לסייע במיקוד מדיניות ובפיתוח תוכניות התערבות לקידום מוביליות חברתית-כלכלית. הפער השני הוא פער הניבוי האינטגרטיבי: מרבית המחקרים מנתחים כל גורם השפעה בנפרד, אך חסר מודל מקיף הבוחן את משקלם המשולב של מכלול הגורמים ומאפשר לנבא את סיכויי המוביליות של הפרט. נוסף על כך מידע אמפירי על מוביליות מתקבל בהכרח באיחור של דור, ולכן חסרה תמונת מצב עדכנית על שוויון ההזדמנויות של הילדים בהווה.

סקירת ספרות זו נועדה למפות את הידע הקיים בתחום המוביליות הבין-דורית, כמבוא לשני דוחות מחקר חדשים, אשר נועדו לגשר על פערי הידע הקיימים. הדוח הראשון "מוביליות חברתית-כלכלית בישראל: באיזה שלב נפתחים הפערים בין קבוצות?" מתמקד בזיהוי הדינמי של נקודות המפנה לאורך מסלול החיים. הדוח השני "מודל ניבוי למוביליות כלכלית" מציג מודל סטטיסטי אינטגרטיבי להערכת סיכויי המוביליות. יחד, שני המחקרים שואפים לספק תמונה מקיפה ומעמיקה יותר של תהליכי המוביליות בישראל ולהציע בסיס למדיניות מבוססת-נתונים לקידום שוויון הזדמנויות.